

Investeringsplan 2025-2027

Samisk samfunn og kultur

---

1 Innledning

Porteføljen for Samisk samfunn og kultur skal bidra til Norges særlige ansvar for å utvikle ny forskningsbasert kunnskap for at den samiske folkegruppen, som urfolk, skal kunne sikre og utvikle de samiske språkene, den samiske kulturen, sitt samfunnsliv og sine næringer. Dette gjennom å frembringe forskning av høy kvalitet som er relevant for politikkutvikling, forvaltning og for andre aktører i samfunnet. Porteføljens samfunns mål er som følger:

1. Det samiske folks språk, kultur og samfunnsliv er forstått, akseptert og inkludert på alle nivå i det samiske samfunnet og i storsamfunnet.
2. Betydningen av kulturell resiliens er forstått og akseptert av storsamfunnet som et viktig grunnlag for samisk levkår og livskvalitet.
3. Samiske aktører og verdier er inkludert i etableringen av ny og økt næringsvirksomhet, også hvor tradisjonskunnskap er inkludert.
4. Samisk tradisjonell og erfaringsbasert kunnskap er anerkjent som likeverdige kunnskapssystem med annen type kunnskap i forskningen, og er forstått, akseptert og implementert som et viktig grunnlag for forvaltning og ressursutnytting i samiske områder.

En nødvendig forutsetning for å realisere samfunnsmålene er et velfungerende forsknings- og innovasjonssystem. Forskningsrådet skal bringe aktørene i forskningsinstitusjonene, næringslivet, offentlig sektor og sivilsamfunnet sammen for å frambringe nyskapende og nyttig forskning og innovasjoner som er en forutsetning for å kunne nå samfunnsmålene.

Porteføljeplanen har følgende brukermål:

1. Beslutningstakere, som for eksempel Sametinget, nasjonale, regionale og lokale myndigheter, samt næringsvirksomheter, baserer beslutninger som angår samiske forhold på forskningsbasert kunnskap.
2. Alle borgere er bevisst og har god kunnskap om samisk språk, kultur, historie og næringer.
3. Utdannings- og forskningsinstitusjoner har en høy andel samiske forskere og mye forskning på samiske og samiskrelaterte temaer.
4. Porteføljene i Forskningsrådet har innlemmet forskning på samiske forhold der det er relevant.
5. Samisk som vitenskapsspråk blir benyttet innenfor utdannings- og forskningsinstitusjoner.
6. Det er veletablert forskningssamarbeid mellom utdannings- og forskningsinstitusjoner innenfor ulike fag og fagmiljøer i Norge, Norden og internasjonalt.

Porteføljen vil særlig bidra til til å realisere målsetningene innenfor områdene *Helse og velferd*, *Samhørighet og globalisering* og *Grønt skifte* i Forskningsrådets strategi for 2020-2024, samt målsetningen om *Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft* i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032.

Investeringsplanen skal gi oversikt over de samlede tiltak som planlegges med bruk av porteføljens midler, i all hovedsak utlysninger av forskningsmidler. Porteføljens investeringer skal bidra bredt - og særlig innenfor relevante forskningsmiljøer, samfunnssektorer og samfunnsmessige kontekster; i politikk og forvaltning, arbeids- og næringsliv, sivilsamfunn, medie- og kulturliv, tjenesteprofesjoners praksis og hos sluttbrukere og i allmennheten generelt. Investeringene skal bidra til økt kompetanse, kapasitet og kvalitet i forskningsmiljøene på SAMISK-områdene, faglig og metodisk mangfold og fornyelse mm.

2 Prioriteringer

Porteføljen skal bidra til å utvikle ny forskningsbasert kunnskap for at den samiske folkegruppen, som urfolk, skal kunne sikre og utvikle sitt språk, kultur og samfunnsliv gjennom å frembringe forskning av høy kvalitet som er relevant for politikktutvikling, forvaltning og for andre aktører i samfunnet.

Faglige prioriteringer

Utfordringene er sammensatte og krever innsats på tvers av fag-områder og sektorer. Samfunnsvitenskap inkl. rettsvitenskap, humaniora, helsefag og naturvitenskap (spesielt innenfor klima og miljø som er direkte koblet til humaniora og samfunnsvitenskap) må alle bidra på porteføljens områder, både hver for seg og i samarbeid på tvers av fag og fag-områder. En kobling mellom forskning og næringsliv/innovasjon er også relevant. Like viktig er teoretisk mangfold og metodisk bredde i porteføljen. I enkelte av porteføljens utlysninger kan særskilte faglige og tematiske prioriteringer forekomme.

Porteføljen har seks tematiske hovedområder, jf. Porteføljeplan kap. 4.1:

1. historie, kulturarv og kulturuttrykk
2. språk
3. levekår og befolkningsutvikling
4. oppvekst og utdanning
5. samisk samfunnsbygging
6. klima, miljø og næringsvirksomhet

Nedenfor beskrives de prioriterte forskningstemaene for kommende år. Investeringsplanen bygger på tematiske og andre prioriteringer i porteføljeplanen og portefølje-analysen og departementenes føringer i tildelingsbrevene.

Konkrete tematiske og strukturelle prioriteringer i utlysninger

De spesifikke prioriteringene innenfor hovedtemaområdene og faglige og andre prioriteringer vil bli å finne i selve utlysningene av forskningsmidler, men se også nedenfor, samt under Tiltaks- og utlysningssplan.

3 Tiltaksplan

I dette kapittelet vil det gjøres rede for de tiltak og utlysninger som planlegges gjennomført med porteføljens inntekter og hvordan disse bidrar til måloppnåelse.

3.1 Prioriteringer i utlysninger 2025

Til grunn for investeringsplanen ligger porteføljeplanen og porteføljeanalysen. Det er de spesifikke tematiske og strukturelle prioriteringene i selve utlysningsteksten som er gjeldende når man søker midler. Investeringene beskrevet under for 2025 må ta forbehold om finansiering og føringer fra bevilgende myndigheter (sektordepartementene). Dette blir i all hovedsak klart etter at statsbudsjettet for 2025 blir framlagt.

Forskerprosjekt

Forskning med relevans for samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur- og samfunnsutvikling

Denne er en fellesutlysning med porteføljene for Samisk samfunn og kultur, Helse, Velferd og utdanning, Energi og transport, samt Klima og miljø. Utlysningens tematiske rammeverk bygger på kunnskapsbehovene som er identifisert i Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. I tråd med rapporten vil utlysningen vektlegge kulturelle aspekter, deltakelse og inkludering, diskriminering, utfordringer innen velferds- og sosialpolitikk, levekår og helse, utdanning og opplæring, offentlig forvaltning, klima- og miljøutfordringer, samt areal- og energitematikk. Disse temaene berører primært samiske forhold, men inkluderer også nasjonale minoriteter som skogfinner og kvener/norskfinner, samt forholdet mellom minoriteter og majoritetssamfunnet. Utlysningen er bredt relevant for kultur- og samfunnsutviklingen blant samer, kvener/norskfinner og skogfinner, og vil spille en viktig rolle i arbeidet mot diskriminering og for et mangfoldig samfunn. Den er en sentral del av Forskningsrådets oppfølging av kommisjonens rapport, og tematikken har gjennomgående høy relevans for porteføljeplanen for Samisk samfunn og kultur.

Utlysningen vil også inneha strukturelle prioriteringer, deriblant institusjonelt samarbeid, tverrfaglighet, og rekrutteringsstillinger.

Søknadsbehandlingen legges til porteføljestyret for Samisk samfunn og kultur, men representanter fra finansierende porteføljestyre vil delta i den endelige søknadsbehandlingen.

Søknadstype: Forskerprosjekt for fornyelse

Beløp: 20 mill. kr. I tillegg kommer til sammen 70 mill. kr. fra andre deltakende porteføljer, til sammen 90 mill. kr.

3.2 Prioriterte anvendelsesområder

Forskningens relevans, anvendelse, strategisk bruk av virkemidler og generelle nytte og verdi for det samiske samfunnet i bred forstand er primært. Forskingen skal virke inn på forskningen selv, bidra til utvikling av fag, teorier og metoder, og å bidra med kunnskap til allmennhet og offentlig debatt på porteføljens områder. En oppmerksomhet mot forskningens relevans og samfunnsnytte innebærer å stimulere og legge til rette for ulike former for formidling og kommunikasjon av forskningen til brukere og offentlighet/allmennhet, samt forskernes bidrag til nasjonal og internasjonal fagdebatt.

3.3 FoUol-verdikjede

Porteføljen omfatter ulike typer kunnskapsproduksjon, fra grunnleggende forskning via handlingsrettet forskning og forskningsdrevet innovasjon. Dog vil hovedvekten i utlysningene rettes mot utfordringsdrevet forskning med vekt på utlysningstypen Forskerprosjekt for fornyelse.

3.4 Internasjonale tiltak

Internasjonalt forskningssamarbeid er viktig for å øke kvaliteten i nasjonal forskning og for å sikre at Norge både har tilgang til, og bidrar til, internasjonal kunnskapsproduksjon. Innenfor samisk forskning er det naturlig å innta et relasjonelt og komparativt fokus. Dette gjelder både på nordisk nivå, og på internasjonalt nivå. Innsatsen vil derfor oppfordre til internasjonal komparativ forskning der dette er fruktbart for analysene, og til internasjonal utveksling for stipendiater som er tilknyttet prosjektene. Både EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020 og andre internasjonale samarbeidstiltak, slik som Nordforsk og andre partnerskap, har satsingsområder som

er relevante for programmet. Det planlegges derfor et utlysningssamarbeid med Nordforsk i 2024.

I utlysningene av forskningsmidler vil det bli en prioritering av internasjonalt forskersamarbeid, gjennom en vektlegging av utenlands- og gjesteforskerstipend for å styrke internasjonalt forskersamarbeid og forskernettverk.

3.5 Planer for årene 2026 og 2027

Det lyses ut midler til forskerprosjekter hvert år. Det lyses ut midler til prosjekter innenfor porteføljens seks tematiske områder, se nærmere omtale i Porteføljeplanen kap. 4. Særskilte tematiske og strukturelle prioriteringer beskrives i utlysningene.

Det planlegges en åpen utlysning innenfor porteføljeplanens tematiske områder, men med en tematisk prioritering av *Historie, kultur og kulturarv* i 2026 og en tematisk prioritering av *Samisk samfunnsbygging* i 2027.

Tiltak (utlysning)	Brukermål	Aktuelle søknadstyper	Planlagt utlysning 2025 mill.kr	Planlagt utlysning 2026 mill. kr	Planlagt utlysning 2027 mill. kr
Tiltak A	<ul style="list-style-type: none"> • Beslutningstakere, som for eksempel Sametinget, nasjonale, regionale og lokale myndigheter, samt næringsvirksomheter, baserer beslutninger som angår samiske forhold på forskningsbasert kunnskap. • Alle borgere er bevisst og har god kunnskap om samisk språk, kultur, historie og næringer. • Utdannings- og forskningsinstitusjoner har en høy andel samiske forskere og mye forskning på samiske og samiskrelaterte temaer. • Porteføljene i Forskningsrådet har innlemmet forskning på samiske forhold der det er relevant. • Samisk som vitenskapsspråk blir benyttet innenfor utdannings- og forskningsinstitusjoner. • Det er veletablert forskningssamarbeid mellom utdannings- og forskningsinstitusjoner innenfor ulike fag og fagmiljøer i Norge, Norden og internasjonalt. 	Forskerprosjekt for fornyelse (fellesutlysning med andre porteføljer)	20	12	12

4 Utlysningsplan

Søknadstype	Prioritering 2025 (stikkord)	Planlagt utlysning 2025 mill. kr.	Planlagt utlysning 2026 mill. kr.	Planlagt utlysning 2027 mill. kr.
Forskerprosjekter	Kunnskapsbehov identifisert i Sannhets- og forsoningskomisjonens rapport	20	12	12
Kompetanse og samarbeidsprosjekter				
Innovasjonsprosjekter				
Forskningssentre				
Infrastruktur				
Koordinering og støtte				
Internasjonalt samarbeid				
Annet				
SUM		20	12	12